

толкова трудове и жертви, останах както си бѣхъ и по-преди.

Наистина султанъ Меджидъ се отличи въ това време съ издаването на пресловутия Хатти—хумаюнъ (18 февр. 1556 г.), който имаше за непосредствена задача да изпревари да му се наложи отъ дипломатитѣ на Парижкия конгресъ какъвъ и да било плащъ за преобразование въ Турция. Подученъ отъ страна на съчувстващи на Портата европейски държави, султанътъ потвърдяваше и разширяваше тоя пътъ даденитѣ по-преди чрезъ Гюлханския Хатти — шерифъ и Танзимата права и здравини на християнското население. Обаче стремежитѣ на българския народъ къмъ лобиване духовна иерархия и къмъ припознаване народността му отдѣлно отъ Румъ — миллети, не се удовлетворяваха а копнежитѣ за политическа свобода оставаха единъ блѣнъ много далеченъ (С. С. Бобчевъ, цит. статия, стр. 5).

Въпрѣки разочерованията отъ резултатитѣ на Кримската война, при всичкитѣ разбити надежди отъ печалниятъ ѝ изходъ, българскиятъ народъ далеко не падналъ духомъ. Каквато и да е била реалната стойностъ на опититѣ за реформи, изразени въ двата акта на султанъ Меджида, моралния имъ ефектъ е билъ грамаденъ. Най-първо, Хатти — хумаюнътъ е налагалъ на християнскитѣ духовни началници, преди всичко на Вселенския патриархъ, да въведатъ известни подобрения въ управлението на религиознитѣ общини, а което е най-важното, той давалъ увѣреніе за вѣрска и народна равноправностъ, свобода на религиозната съвестъ и признавалъ право на всѣка християнска община, да си открива училища и да се грижи свободно за умственото развитие и нараствено издигане на своитѣ членове. Всичко това е било вече голѣма програма, за изпълнението на която трѣбвало да се намѣрятъ само сгодни пжтища и срѣдства. Отъ българско гледище на лице бѣха нѣколко подходни условия, за да се използватъ облагоитѣ що тѣзи султански актове обещавали: На лице бѣше еднагмакаръ и не многобройна, българска интелигенция, която търсѣше да приложи своитѣ сили и честолюбие въ дѣлото на народнитѣ културни и политически стремежи; още по важно: търговско-занаятчийскитѣ слоеве на българския народъ бѣха постигнали вече известно материялно благосъстояние, което имъ обезпечаваше морално и стопанско превъзходство предъ владетелитѣ турци. Благоприятното морално и материялно положение на народа най-явно се изразява въ неговата експанзивностъ: той се множи, крепне физически и постепенно прониква и завладява градове и села, кждето по-рано не го е имало.